

Carles Hac Mor per Carles Hac Mor

Correus a Jordi Marrugat amb motiu del llibre *La revolució com a origen de l'escriptura de Carles Hac Mor i l'escriptura de Carles Hac Mor com a origen de la revolució* (maig-juny de 2009)

**Presentació i edició de
◆ Jordi Marrugat**

Quan vaig escriure el llibre *La revolució com a origen de l'escriptura de Carles Hac Mor i l'escriptura de Carles Hac Mor com a origen de la revolució* (Tarragona: Arola, 2009), el Carles i jo no havíem tingut cap mena de tracte personal, tot i que n'havíem tingut alguns de culturals. Me l'havia presentat una companya de la Universitat Autònoma de Barcelona que feia un treball sobre Ignasi Ubac, l'Eni Pradas, perquè em pogués passar un exemplar d'un opuscle seu introbable (*Mot a mot. Balada paraparèmica*, Barcelona: La Cèl·lula, 1997). Havíem intercanviat un parell de correus amb motiu d'una ressenya meva dels fullets de poesia "Els ulls de Tirèsias", que incloïen el seu *Desperfecte*, signat Màrius Palmés (*Els Marges*, núm. 77, tardor 2005). I vaig convidar-lo, entre molts altres escriptors, al cicle de la UAB "Tendències de la literatura catalana actual" (vegeu *Llengua & Literatura*, núm. 20, 2009). Però el tracte havia estat tan estrictament professional, que a ell mateix li va costar lligar que aquests

contactes s'havien produït amb la mateixa persona –la qual, sense ell saber-ho, ja estava redactant una versió molt primigènica del que seria *La revolució...*. Així, el 17 de maig de 2007 m'escriví: "Un parell de dies després de la sessió a l'Autònoma [que havia estat l'11-5-2007], vaig caure que tu eres aquell noi amb qui vaig enraonar en una terrassa de bar davant l'Espai Brossa i que després va escriure un article molt bo, que guardo i que vaig passar a uns quants amics que hi sortien esmentats. Potser m'equivoco, però em sembla que no. Hi vaig caure en recordar que, el dia de la sessió, al bar de la Facultat, em vas dir que ens havíem conegut a l'Espai Brossa i no sé què de la *Balada paraparèmica*". Això no va servir per iniciar cap relació personal, però sí que ens va permetre intensificar una mica els nostres contactes culturals. Ell va apadrinar el meu llibre sobre Joan Brossa (*El saltamartí de Joan Brossa: les mil cares del poeta*, Tarragona: Arola, 2009) i va participar a la presentació que se'n va fer a l'Espai Brossa el 20-3-2009. I jo, al meu torn, vaig parlar a la presentació, el 22-4-2009 a Tàrraga, de *Regoc*, la reedició conjunta d'*Agoc* i *De tranuïta* (Lleida: Pagès, 2009). L'únic que vaig fer-hi va ser exposar les lectures que ja tenia escrites d'aquests llibres a *La revolució...*, la redacció del qual en aquells moments ja era molt avançada. La presentació es va fer en el marc de diversos actes sobre les obres de Carles Hac Mor i d'Ester Xargay en tant que poetes convidats a Tàrraga durant la setmana de Sant Jordi. Fou en un altre d'aquells actes quan, atès que no ens vàiem mai ni teníem cap mena de contacte personal, vaig aprofitar que tenia el Carles a prop per comentar-li per primera vegada que aviat enllestiria un estudi prou extens i detallat sobre la seva obra i que m'agradaria que hi donés un cop d'ull.

El 28 de maig de 2009 li vaig trametre per correu electrònic la primera versió completa de *La revolució...* i va començar

la correspondència de la qual edito aquí els correus tramesos pel Carles –i que, ara sí, van suposar l'inici, també, d'una amistat. Potser algú no s'ho creurà, però m'ha calgut vèncer un cert impudor per fer-ho. Si em decideixo a oferir-los a un número de *Poetari* dedicat a Carles Hac Mor és perquè m'ha semblat la millor manera de fer que hi tingui veu ell mateix. El fet que el Carles llegís i em comentés detalladament *La revolució...* provocà que rememorés la seva vida i la seva obra. Per això aquests correus són un magnífic testimoni i un retrat immillorable que ell va fer de si mateix. Hi parla amb sinceritat de tota mena de qüestions biogràfiques i culturals. És per això que, entre els elogis que poguéu fer a la meua feina, tampoc no escatimava la lliure expressió del que veia de manera diferent. De fet, era inherent al tarannà intel·lectual del Carles no donar completament la raó a ningú i expressar sempre lliurement discrepàncies, dubtes, crítiques i qüestionaments. És per això que no deixava dalt d'un pedestal a cap de les persones de qui parlava. Com en la seva escriptura, en la seva vida el Carles no acceptava mites, patums ni ídols. Ni tan sols entre els escriptors i artistes que més admirava.

Són correus que expliquen detalls importants de la trajectòria del Carles, que ens mostren la mena de persona que va ser i que exposen diàfanament quina posició va ocupar dins de la literatura i de la societat literària. S'hi fa visible la seva gran humanitat i l'extrema consciència que va tenir de la pròpia tasca. També s'hi evidencia la meticulositat lingüística d'un escriptor que, per poder enderrocar la llengua, per poder arribar a escriure tan malament com es pugui –tal com ell mateix defensava que volia fer–, va haver d'assolir un gran domini del català. Fins al punt que feia de corrector d'un filòleg i enviava correus electrònics lingüísticament tan curosos com els que llegireu.

A més, aquests correus també testi-

monien un moment en què van confluïr dues posicions culturals d'aparença totalment contradictòria: una d'acadèmica, il·lustrada, historicista i racional, i una altra d'antiacadèmica, nihilista, anàrquica i antiracionalista. Són dues posicions, tanmateix, complementàries i que es toquen. Ambdues parteixen del pensament crític per avançar sempre cap a la conquesta del que hi ha més enllà i viure plenament en la comprensió d'un present sempre divers del passat i del futur. El mateix Carles va exposar ben clarament la complementarietat d'aquestes dues posicions en presentar-les de nou unides a la dedicatòria de *Sí fa que sí* (Palma: Lleonard Muntaner, 2011): «A en Jordi Marrugat, perquè sí o –i per què no?– perquè no, i també perquè, si no, ni ell ni jo en sabríem el perquè, del què del perquè, ni del sí ni del no».

Això va fer que, d'una banda, el Carles visqués *La revolució...* com un recolzament al seu extrem, radical i solitari, camí literari. Ell mateix explica en aquests correus, i ho repetia quan se li preguntava, que un estudi així el confirmava en la seva posició. De la mateixa manera que abans ho havien fet, per altres mitjans, Víctor Sunyol i Antoni Clapés. Quedi apuntat que diu molt poc a favor del sistema literari català que celebri festivament tota mena de mediocritats mentre un escriptor de la importància d'Hac Mor només assoleix suports provinents d'àmbits marginals i gens funcionals socialment ni econòmicament –quants Carles Hac Mor no estem perdent perquè el suport institucional se'n va cap a les versions postmodernes del jocfloralisme? Jaume C. Pons Alorda va fer una punyent crítica sobre aquest fet en l'article "Mor Carles Hac Mor" (*Núvol*, 27-1-2016).

De l'altra banda, però, no és menys cert que, per a una escriptura tan lligada al canvi, a la vida i a la inestabilitat no consolidable com era la del Carles, el fet de quedar fixada en un estudi com el meu suposava també un repte difícil

de salvar. Se'n va sortir amb una de les seves obres més radicals, *Filacteri d'infrallengua* (Tarragona: Arola, 2011). En efecte, aquests correus testimonien l'interès que li van generar els conceptes de «cinta d'infrallengua» i de «cercle d'infrallengua», extret de Roland Barthes el primer i inspirat en aquell el segon, aplicats a *Agoc* i *De tranuïta*. Després va remarcar-los en l'epíleg que va escriure a *La revolució...* I, tot seguit, encara els va utilitzar com a citacions inicials de *Filacteri d'infrallengua*. Primer hi cita, amb alguna variació, el fragment de Barthes que jo havia utilitzat per aplicar-ne aquest concepte a *Agoc*.¹ Després cita el fragment on jo afirmava que la reescriptura d'*Agoc* que és *De tranuïta* convertia la cinta en un cercle.² I finalment hi afegia una tercera citació del seu heterònim Màrius Palmés en què trencava el meu cercle autodestructiu per reconstruir quelcom de nou.³ És així com, justament després de la reedició d'*Agoc* i *De tranuïta*

a *Regoc*, seguia una tercera obra que continuava l'experiència extrema d'aquests dos textos dels anys vuitanta i que, alhora, servia a l'autor per fugir de la fixació, la consolidació i la mort que li podia haver produït un estudi acadèmic com el meu –així ho vaig explicar en el pròleg que vaig escriure a *Filacteri d'infrallengua*.

Així, doncs, aquests correus i tot el que el seu context va suposar, crec que demostren fins a quin punt Carles Hac Mor era un escriptor extraordinari amb una posició literària, artística i vital molt ben definida i conscientment construïda. Era intel·ligent, gran, immens. La seva obra era la seva vida. No hi havia distinció entre ambdues i cada cosa que el Carles feia era art: provocava situacions artístiques de manera natural, la seva poètica del qüestionament, del joc i de l'humor era present en cadascun dels seus actes quotidians i els seus correus electrònics eren textos literaris. Per això sempre aconseguia trobar nous camins que li permetien continuar una aventura que, de tan viva, no podrà morir mai.

A l'hora d'editar els correus que segueixen no ha calgut intervenir-hi pràcticament gens. El Carles els escrivia amb el rigor i el detall amb què s'escriu qualsevol text literari. No he fet cap correcció sintàctica, gramatical ni lèxica –ni quan apareix alguna paraula que la normativa considera un barbarisme. Només he corregit errors tipogràfics evidents i he unificat l'ús de cometes i cursives. La primera vegada que apareixen, he afegit entre claudàtors el cognom de les persones tractades només pel nom. Cada correu es presenta numerat entre claudàtors, amb la data en què va ser enviat i amb el títol que li va posar el mateix Carles. Tot seguit es copia el cos del correu. A vegades, aquest conté tot el correu. En altres ocasions, però, la major part del text anava en un document adjunt. En aquests casos, es presenta el document adjunt sota el breu cos del correu on el Carles indica que la resposta és en l'ad-

1. «[...] sota la forma d'una materialitat pura: la llengua, el seu lèxic, la seva mètrica, la seva prosòdia. [...] t'ot hi és atacat, deconstruït: els edificis ideològics, les solidaritats intel·lectuals, [...] i fins i tot l'armadura sagrada de la sintaxi (subjecte/verb/predicat): el text [...] sovint és un llançament de mots, una cinta d'infrallengua.» / Roland Barthes”.

2. «[...] més que davant d'una 'cinta d'infrallengua', som davant un cercle d'infrallengua que s'autoempresona obsessivament fins a autodestruir-se per complet.» / Jordi Marrugat”.

3. «Tota destrucció i qualsevol mena d'autodestrucció, sense cap excepció, comporten, indefectiblement, una reconstrucció: el no, tan immanent al sí com aquest ho és al no, genera el sí, que esclata precisament en l'instant en què és anihilat del tot pel no; i llavors s'esdevé l'anorreament del no en el sí i del sí en el no; i tot seguit el nihilisme, amb aparença de sí, s'estimba en l'abisme del no, per on ascendeix un altre sí amb aspecte de no i amb els temps verbals de la no-acció, que vénen a ser els de la indistinció impura i total entre materialisme i idealisme; i, mentrestant, els accidents d'aquell va engolint totes les essències d'aquest, se les fan seves, enmig de l'abolició de la dicotomia falsa entre forma i contingut, entre destrucció i construcció.» / Màrius Palmés”.

junt. Hi ha un moment, entre la carta 10 i la 11, en què s'ometen diversos correus molt funcionals –el Carles no hi comenta pràcticament res de la seva obra, sinó que simplement planejàvem una trobada amb motiu de la presentació d'*Eixida al sostre*, d'Ester Xargay i Vicenç Viaplana, a l'Espai Brossa. He marcat aquesta omisió amb el signe: “[...]”. També he indicat amb el mateix signe la omisió d'un altre fragment en què, com indica el Carles, copiava uns comentaris d'una carta anterior –i que, per tant, no calia reproduir de nou.

Finalment, voldria remarcar a manera d'agraïment el paper capital que van tenir en tota aquesta aventura certes persones i institucions que ocupen una posició considerada secundària o gairebé invisible en el món literari, però que són les que al final fan possible coses tan grans com l'obra de Carles Hac Mor. Són gent com Patrícia Carles, Alfred Arola o Xavier Garcia i editorials com Arola Editors o Pagès Editors. Des d'abans d'aquell 2009 i durant més temps encara, es van sumar a les veus que, com les de Víctor Sunyol, Antoni Clapés, Ester Xargay o Cafè Central, donaven suport a la irrepetible obra de Carles Hac Mor. És gràcies a ells i a altres persones i institucions –com, òbviament, la revista *Poetari*, Curbet Edicions o Lluís Calvo– que avui podem acompanyar-nos de nou de la veu del gran Carles Hac Mor.

[1]

29-5-2009

JA M'HA ARRIBAT!

Ep, Jordi!,

Fa una mitja hora que he vist que m'havia arribat “el teu llibre sobre mi”.⁴ Fa dos o tres dies que cada cop que demanava el correu electrònic pensava que

4. Jo havia titulat el correu en què li vaig enviar el text: “Llibre sobre... tu!”.

potser hi seria, i no exagero gens.

Hi he anat picant amunt i avall ple de curiositat. Caram! Caram! No sé què dir-te'n. Començaria a escriure'n adjectius elogiosos que no portarien a res i que serien precipitats. Calma! Calma! Me'l llegiré bé i rebé, i a mesura que el vagi llegint i rellegint te n'aniré fent comentaris, apreciacions i el que calgui, i ho faré ben sincerament. I pel que fa a l'epíleg, i tant que el faré! I amb moltes ganes!

Hem anat tan carregats de coses, coletes i cosasses darrerament que necessitem tranquil·litzar-nos urgentment. Hem decidit que demà passat, dissabte, després d'un recital que tenim a Cerdanyola, ens n'anirem a passar uns dies a Sant Feliu de Guíxols.

Demà, divendres, enllestiré coses encara pendents i faré les maletes (i començaré a llegir el teu llibre), dissabte arribarem a Sant Feliu al vespre (i continuaré llegint el teu llibre), i a partir de diumenge ja tindrè tot el temps del món per llegir-lo a fons i per escriure't sobre què en vaig pensant. I tot a poc a poc, paint-ho, mesurant-t'ho, pensant-ho, rumiant-ho, assimilant-ho i, si cal, fent-hi precisions o potser, si ve al cas, posant-hi algun punt sobre alguna i, ja que m'ho demanes, i fas bé.

D'antuvi, el llibre em fa l'efecte d'una lupa intel·ligent i engrescadora que va passant damunt de tot el que he anat escrivint. Quin regal!

I, ara com ara, més m'estimo de no dir-te'n res més, tret de donar-te'n les gràcies, és clar, i d'assegurar-te que n'estic la mar d'il·lusionat, d'aquest regal, com un nen de la postguerra amb sabbates noves.

Pel que he pogut veure, segur que el que has escrit i el que em farà pensar em comportaran un abans i un després en la meva escriptura, com aquell qui diu. Sona grandiloqüent però ho penso, ho intueixo.

Consti que tot plegat t'ho dic ben de